

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра іноземних мов

Інститут вищої освіти НАПН України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Донбаський державний педагогічний університет
Українська асоціація когнітивної лінгвістики і поетики
Всеукраїнська асоціація з мовного тестування та оцінювання

ЯКІСНА МОВНА ОСВІТА
У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ:
ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

*Матеріали I Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 листопада 2017 року)*

Суми
Сумський державний університет
2017

ЛІТЕРАТУРА

1. Briendley G. Assessment and the Language Teacher: Trends and Transitions / G. Briendley [Electronic Resource]. – Available at: <http://www.jalt-publications.org/tit/files/97/sep/brindley.html>.
2. Hubbell J. Voices in the Field: An Interview with Lyle Bachman/ SHIKEN: The JALT Testing & Evaluation SIG Newsletter, 7(2) June 2003. (pp.10-13) / J. Hubbell [Electronic Resource]. – Available at: <http://www.jalt.org/test/Bachman.pdf>.

Кобякова І. К., Баранова С. В, Хоруженко М. В.
Сумський державний університет

ОВОЛОДІННЯ ТЕХНІКОЮ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО СКОРОПИСУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧА КОНФЕРЕНЦІЙ

Швидкий розвиток інформаційного суспільства ХХІ століття зумовлює зміни у багатьох сферах життєдіяльності людини і освіта, яка є рушійною силою прогресу людства, не є виключенням. Саме тому система вищої освіти сьогодні повинна реагувати на змінні процеси у світі та готувати майбутніх фахівців, які б відповідали запитам сьогодення. У вирі обміну інформацією та інтенсифікації міжнародного та міжкультурного спілкування професійна підготовка перекладачів конференцій у системі вищої освіти України повинна посідати визначне місце.

Відповідно до зарубіжного досвіду, фахова підготовка усних перекладачів, зокрема перекладачів конференцій, здійснюється переважно вже після отримання диплому «Бакалавра» [5]. Тож головною метою викладача на цьому етапі є не збагачення словникового запасу, а накопичення перекладацьких стратегій в арсеналі студена. Мета даного етапу навчання – формування механізму автоматичних реакцій мовою перекладу на почуту інформацію мовою оригіналу.

Якщо розглядати процес оволодіння мистецтвом послідовного перекладу, як підготовчий етап до подальшого освоєння принципів синхронного перекладу, то важливо приділити достатньо уваги основним способам та методам оволодіння саме послідовним перекладом.

Безумовно, для того щоб досягти успіхів у послідовному перекладі майбутні перекладачі конференцій повинні виконувати велику кількість підготовчих вправ. Серед них: вправи спрямовані на аналіз тексту, на тренування пам'яті, послідовний переклад без нотаток, реферування тексту чи почутого, переклад з аркуша та оволодіння технікою перекладацького скоропису.

На нинішньому етапі викладання перекладу в університетах особливої уваги потребує саме перекладацький скоропис, адже, як показує практика, в українських ВНЗ перекладацькому скоропису або приділяється недостатньо уваги або його взагалі вилучають із навчальної програми.

Перекладацький скоропис – це система допоміжних записів, які використовує перекладач в процесі виконання різних видів перекладу, в першу чергу – усного послідовного перекладу. Перш за все, оволодіння технікою перекладацького скоропису знижує навантаження на пам'ять та зменшує стрес, викликаний високим психічним тиском та інтелектуальною напругою в процесі здійснення усного послідовного перекладу. Перекладач, який веде нотацію, виглядає більш «професійно» і відчуває себе більш впевнено [1, 5]. Із вищесказаного логічно випливає, що навчання веденню перекладацького скоропису повинно займати сьогодні значуще місце в системі професійної підготовки перекладача у вищому навчальному закладі.

Викладачеві потрібно слідувати послідовній системі навчання перекладацького скоропису. Спершу слід звернути увагу студентів на те, що система записів ґрунтується на смисловому аналізі змісту тексту, що перекладається.

Система смислового аналізу виконує такі функції: забезпечення смислового запам'ятовування, ефективність якого у багато разів перевищує механічне; виділення основного згустку змісту, який у зафіксованому вигляді виступить опорним пунктом пам'яті; трансформація тексту, аби його синтаксична структура максимально враховувала специфіку мови перекладу [4, 8]. Тож ефективними вправами на оволодіння навиками смислового аналізу будуть вправи на вибір слів з максимальним смисловим навантаженням, на вживання лексико-семантичних трансформацій, на зміну порядку слів.

На етапі смислового аналізу висловлювання, перш за все, викладач повинен докласти максимум зусиль для того, щоб підвищити рівень самовпевненості студента, особливо під час

виконання тих вправ, що стосуються запам'ятовування. Оскільки більшість студентів скаржаться на те, що їм доволі складно запам'ятовувати абсолютно нову інформацію, або вони швидко її забувають, пропонується використовувати вправу «Найцікавіше», яка спрямована на концентрацію уваги студента на найцікавіших фактах із сказаного (у даному випадку це власні назви, цифри та дати). При цьому викладач пояснює, що складна та нова інформація сприймається легше, якщо вона є найважливішою із сказаного і якщо сконцентруватися на запам'ятовуванні саме цих фактів [6].

Наступний етап оволодіння технікою перекладацького скоропису – скорочений літерний запис, значення якого не можна недооцінювати. Навіть оволодівши досить розгалуженою номенклатурою символів, перекладач не може повністю виключити слова із своїх записів. У роботі перекладача можна застосовувати як узуальні скорочення (тобто загальноприйняті, закріплені у словниках), акроніми та аббревіатури, так і «неофіційні» скорочення, наприклад, на одну-дві морфеми (*політичн.*, *політич.*, *політ.* – від *політичний*), до початкової та кінцевої букв (*п-й* від *політичний*) або навіть однієї початкової букви, якщо слово зустрічається досить часто.

Принципово відрізняється від описаних вище прийомів скорочений літерний запис, спеціально розроблений для потреб перекладацького скоропису в умовах усного послідовного перекладу: за допомогою лише приголосних букв (тобто всі голосні опускаються) [3, 112].

Ми пропонуємо в навчальну програму підготовки перекладачів конференцій включати вправи на відпрацювання скороченого літерного запису.

Наступним компонентом перекладацького скоропису є принцип вертикального розташування записів, однак за своїм значенням він посідає, певно, центральне місце. Саме вертикальне розвішування елементів на рівні речення та тексту докорінно відрізняє перекладацький скоропис від інших видів скоропису.

Досить зручним у сучасній методиці навчання перекладу вважається східчасто-діагональне розташування записів на папері. Запис кожної смислової структури ведеться в напрямку зверху вниз зліва направо. Як правило, спочатку фіксується семантичний суб'єкт, нижче праворуч – дія, під ним ще правіше – семантичний об'єкт, ще нижче, знову зі зсувом вправо, – обставини [2, 93].

Лише після засвоєння попередніх етапів доцільно переходити до перекладацького скоропису за допомогою символів, адже на основі здобутих знань майбутні перекладачі конференцій зможуть розробити свою власну, зрозумілу лише для себе систему графічних позначок для найбільш вживаних слів та фраз.

Потрібно наголосити на тому, що символ відповідає своєму призначенню, якщо характеризується трьома взаємопов'язаними ознаками: ощадливість, наочність та універсальність [4, 50].

На підставі всього вищесказаного можна зробити висновок, що перекладацький скоропис допомагає перекладачеві і полегшує його роботу тільки в тому випадку, коли вона доведена до автоматизму. В іншому випадку ведення перекладацької нотації може лише ускладнити процес перекладу. Іншими словами, перекладацький скоропис слід розглядати не як елементарний, простий допоміжний інструмент, що використовується при здійсненні усного послідовного перекладу, а як особливий навик, формування якого вимагає від студентів певної теоретичної підготовки та практичної тренування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анохіна Т. О. Основи перекладацького скоропису : навчально-методичний комплекс для студентів 5 курсу спеціальності Переклад / Т. О. Анохіна. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – 64 с.
2. Миньяр-Белоручев Р. К. Записи в устном последовательном переводе / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М., 1997. -313 с.
3. Миньяр-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком? / Р. К Миньяр-Белоручев. – М.: Готика, 1999. — 176 с.
4. Ребрій О. В. Основи перекладацького скоропису : Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / О. В. Ребрій. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 152 с.
5. Скиба К. М. Особливості та сутність підготовки перекладачів в університетах Канади [Електронний ресурс] / К. М. Скиба // Молодь і ринок. – №3 (110). – 2014. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/%D0%B4%D0%B4%D0%BE%D0%BC/Downloads/Mir_2014_3_19.pdf.
6. Kornakov P. K. Five principles and five basic skills to train conference interpreters [Електронний ресурс] / Р. К Kornakov // – Режим доступу до ресурсу: <http://www.brad.ac.uk/staff/pkkornakov/DOKLADfinal2.htm>